

2020/43381-76

Saknr: Linda Farestveit, Anne Sara**Saksbehandlar:** Svendsen, Susan Husabø,
Tor Ivar Sandvik**Saksgang**

Utval	Utv.saknr.	Møtedato
Yrkesopplæringsnemnda		26.05.2020
Hovudutval for opplæring og kompetanse		02.06.2020
Fylkesutvalet		18.06.2020

Opplæringstilbudet skuleåret 2020/21 - verknader av koronapandemien

Forslag til innstilling

1. Fylkesutvalet tek saka til orientering.
2. Fylkesrådmannen får fullmakt innanfor sektoren si ramme til å opprette vg3 som alternativ til læreplass ved behov.
3. Fylkesrådmannen kjem tilbake med ny status og framlegg til konkrete tiltak, oppfølging og økonomiske konsekvensar av koronapandemien i september 2020.

Samandrag

I politisk sak «justering av opplæringstilbudet skuleåret 2020/21», varsla fylkesdirektør opplæring og kompetanse ei ny sak på bakgrunn av at koronapandemien gjer situasjonen rundt opplæringstilbudet for 2020/21 usikker på fleire område. Fylkesdirektøren peika då på særleg tre utfordringar som følgje av pandemien:

- Potensielt færre lærekontraktar
- Potensielt fleire permitteringar av læringar/avbrot av lærekontraktar
- Elevar som har søkt utveksling i utlandet, som vel å ikkje reise ut, eller blir hindra frå å reise

Fylkesrådmannen legg i denne saka fram status for utfordringane som vist over.

Rune Haugsdal
fylkesrådmannBjørn Lyngedal
fylkesdirektør

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor ingen handskriven underskrift

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

I politisk sak «justering av opplæringstilbodet skuleåret 2020/21», varsla fylkesdirektør opplæring og kompetanse ei ny sak på bakgrunn av at koronapandemien gjer situasjonen rundt opplæringstilbodet for 2020/21 usikker på fleire område. Fylkesdirektøren peika då på særleg tre utfordringar som følgje av pandemien:

- Potensielt færre lærekontraktar
- Potensielt fleire permitteringar av lærlingar/avbrot av lærekontraktar
- Elevar som har søkt utveksling i utlandet, som vel å ikkje reise ut, eller blir hindra frå å reise

På bakgrunn av innhenta kunnskapsgrunnlag, legg fylkesrådmannen i denne saka fram status for problemstillingane som vist over. Det er per 05.05.2020 formidla færre søkarar til lære plass enn på same tidspunkt i 2019, og det er p.t. 387 permitterte lærlingar.

Fylkesrådmannen har fått signal som viser at fleire bransjar er usikre på kapasitet dei har for å halde på eller ta i mot lærlingar i den næraste tida. T.d. er oljeprisfallet nemnt som ein usikkerheitsfaktor som også kan påverke situasjonen i lengre tid.

Fylkesrådmannen vurderer at kunnskapsgrunnlaget ikkje er tydeleg nok til å tilrå å sette i verk konkrete tiltak på dette tidspunktet. Det er likevel tydeleg at dei største utfordringane vil vere knytt til opplæring i bedrift.

Biletet vil vere tydelegare i august/september knytt til kva konkrete tiltak det vil vere behov for å sette i verk.

Kunnskapsgrunnlag

For å vurdere mogelege konsekvensar koronapandemien kan ha for vidaregåande opplæring, har fylkesrådmannen innhenta og vurdert kvantitative og kvalitative data. Særleg har det vore sentralt å vere i dialog med bransjane og lærebedriftene om korleis dei vurderer behovet for lærlingar på kort og lengre sikt. Samtidig har fylkesrådmannen følgd med utviklinga og vurdert data på formidla søkarar til lære plass, samt kartlagt skulane sin kapasitet til å drive vg3 alternativ fagopplæring.

Dette kapittelet går gjennom kunnskapen som ligg til grunn for vurdering av situasjonen, og som ligg til grunn for oppsummering av mogelege behov for tiltak.

Kravet om at fylkeskommunen skal sette i gang vg3 opplæring i skule går fram av forskrift til opplæringslova § 6A-9

Søkarar som har lovfesta rett til opplæring etter opplæringslova § 3-1, men ikkje får tilbod om lære plass, har rett til inntak i eit programområde på Vg3 som byggjer på det programområdet på Vg2, som søkaren har gjennomført. Fylkeskommunen skal tilby søkaren opplæring i skole dersom søkaren ønskjer det, og dersom dei ikkje kan skaffe lære plass innan 1. september. Tilsvarande plikt til å tilby opplæring i skole gjeld der læreplanverket fastset eit anna opplæringsløp.

Begge dei to tidlegare fylkeskommunane har erfaring med slike tilbod, men omfanget kan bli vesentleg høgare som følgje av koronapandemien.

Tilbakemeldingar frå regionalt kompetanseforum

Avdeling for innovasjon og næringsutvikling sende 1. april ut førespurnad til lokale samarbeidsarenaar og bransjekontaktar der dei blant anna etterlyste vurderingar kring eventuelle behov for å dimensjonere opp tilbodet om alternativ vg3 fagopplæring i skule i ulike utdanningsprogram.

Under følger tilbakemeldingar slik dei kom inn frå dei ulike regionane.

Region Vest:

- Både dei vidaregåande skulane, og opplæringskontora opplever i mindre grad utfordringar innanfor lærlingsituasjonen i regionen, på tross av koronasituasjonen.
- Dei fleste elevane på vg2-linjene har tilgang til lærlingplassar frå hausten
- De fleste lærlingane som nærmar seg fagprøve opplever at næringslivet og kommune ønskjer å fullføre utdanningsløpet.
- Øygarden kommune tar inn 20% ekstra lærlingar frå hausten, og næringslivet må følgje opp.

Sunnhordland:

- Mange bedrifter i Sunnhordland har vald å stå ved dei tilsettingane av lærlingar som er gjort i starten av året, då dei veit at dei har behov for kompetanse på andre sida av krisa.
- Koronakrisa har ført til at bedriftene tar inn litt færre lærlingar enn det som først var planen. Til tross for usikkerheit og nedgang ser bedriftene stort behov for lærlingar og rekruttering på lang sikt, og ønskjer å prioritera inntak av lærlingar.
- Det er ein svært krevjande situasjon bedriftene står i, og horisontane er uklåre. Det er risiko for (fleire) permitteringar ved ytterlegare svikt i oppdragsmengd, kansellering av kontraktar osv. I verste fall kan dette medføre at bedrifter ikkje har tilgjengeleg kapasitet på jobb, til at det er forsvarleg å drive opplæring av lærling(ar). Difor er det høgst naudsynt at det blir oppretta vg3-tilbod kommande skuleår; både med tanke på elevar som ikkje får læreplass, men også med tanke på elevar som har læreplass, som i dag arbeider med ein høg risiko for at dei under læretida må returnere til skulen dersom bedrift ikkje klarar å innfri forpliktinga som følgje av reduksjon av bemanning i eiga bedrift.
- Behovet for lærlingar i bedriftene, opp mot ønske om læreplassar frå elevar i vg2 vil vere med på å avdekke behovet for dimensjonering av alternativ vg3 opplæring. Vg3 kan og delvis gjennomførast i bedrift. Kværner har tidlegare gjennomført vg3 industriteknologi, i staden for vg3 i skule.
- Som eit tillegg til å dimensjonere opp for eit auka behov for vg3 opplæring, vil også støtte/tiltak som i størst mogeleg grad hindrar permitteringar ved bedriftene hjelpe til at elevar får læreplass og at bedrifter kan ha lærlingane sine i arbeid, og unngå permitteringar.
- For å stimulere til drift og for å unngå unødvendige permitteringar, kan det vere mogeleg å supplere tiltaka retta mot næringslivet med ei ordning der det er høve for bedrifter å søke om lønstilskot?

Sogn og Nordhordland melde ikkje om nokre behov for vg3-tilbod i denne innspelsrunda.

Permitteringar

Tabellen under viser tal permitterte i Vestland, per 04.05.2020.

	Tal på lærlingar/lærekandidatar som er permittert pga. koronasituasjonen sidan 1. mars	Løpande kontrakter
Bygg- og anlegg	37	1698
Design og handverk	90	231
Elektrofag	63	986
Helse- og oppvekstfag	0	1182
Medier og kommunikasjon (gamal ordning)		7
Naturbruk	4	123
Restaurant- og matfag	102	262

Service og samferdsel	35	606
Teknikk og industriell produksjon	56	1389
SUM i fylket	387	6484

Tabellen viser tal lærlingar som er råka av permitteringar. Frisørane og kokk- og servitørbransjen har mange permitteringar, det same har tømrrarfaget og elektrikarfaget. Dette [samsvarer med det nasjonale biletet](#). Per 05.05.2020 var det ingen lærlingar som hadde blitt sagt opp (mista læreplassen sin) pga. koronasituasjonen. Dette kan likevel endre seg i tida framover.

Gjennomføring av fagprøver

Situasjonen med spreiding av koronavirus har konsekvensar for gjennomføring av fag- og sveineprøvar. Vestland fylkeskommune har opna for gjennomføring av fag- og sveineprøvar så langt det er mogeleg.

Prøvenemndene må i kvart tilfelle vurdere i samråd med prøvestad og kandidat om det er mogeleg og forsvarleg å gjennomføre prøven. Gjeldande nasjonale føringar for smittevern skal alltid vere ein del av denne vurderinga.

At fag- og sveineprøver blir forseinka vil ha innverknad på inntak av nye lærlingar i bedriftene.

Formidling til læreplass

At ein søkar blir registrert formidla betyr at fylkeskommunen har fått beskjed om at vedkomande har fått læreplass.

Per 05.05.2020 er det formidla 611 søkarar i Vestland. Tilsvarende var det den 08.05.2019 formidla 705 i Hordaland og den 15.05. 2019 339 formidla i Sogn og Fjordane. Totalt er det 433 færre formidla ungdommar til læreplass i Vestland i år enn i mai 2019.

At talet på formidla søkarar har gått ned viser at formidlinga går seinare, og kan vere ein indikasjon på at færre totalt sett blir formidla til læreplass.

Intensjonsavtalar om læreplass

Fylkesrådmannen har sendt ut tusen tilpassa e-poster til lærebedrifter, der det var høve til å justere tal intensjonsavtalar i høve til kva som var registrert i februar. Per 04.05.2020 hadde 30,6 % av bedrifter og opplæringskontor svart. Desse står for 58,3 % av alle intensjonsavtalane som er skrive.

Ser ein bort frå maritime fag, er det meldt ein reduksjon på 180 intensjonsavtalar. Maritime fag melder om eit auka behov for 84 læreplassar.

Tilbakemeldingar frå skulane på kapasitet vg3 i skule

Alle dei vidaregåande skulane i Vestland blei spurt om kva kapasitet skulane har til å eventuelt ta inn elevar/lærlingar til alternativ vg3 sluttopplæring i skule skuleåret 2020/21. 23 skular melde tilbake at dei har kapasitet til å opprette vg3 alternativ fagopplæring i skule. Totalt er det kapasitet til å gi tilbod i alle yrkesfaglege utdanningsprogram, bortsett frå naturbruk. Høgast kapasitet er det i teknikk og industriell produksjon, bygg- og anleggsteknikk, elektrofag og restaurant- og matfag.

Konsekvensar ved nedstenging av skulane

Dei vidaregåande skulane i Vestland fylkeskommune har blitt spurd om korleis situasjonen rundt skulestenging og heimeundervisning har påverka fråfallet i skulen. Dei aller fleste skulane melder om positive erfaringar med heimeundervisning, og fleire skular melder at ein del elevar har betre utbytte av nettundervisning enn vanleg skule. Dei meiner at elevane får betre arbeidsro og slik også lettare for å konsentrere seg.

Når det gjeld elevane på vg2 yrkesfag er dei generelle tilbakemeldingane at dei fleste elevane har takla heimeundervisning godt, men at dei har sakna praktisk arbeid i verkstaden. Elevane er svært godt nøgde med å vere attende på skulen i dei praktiske faga. Mange kunne nok ønskje seg enda

fleire timar på skulen. Når det gjeld fråfall for denne gruppa er den generelle tilbakemeldinga at det ikkje er fleire som står i fare for å falle i frå, få IV eller stryk no enn det var før skulen stengde – det er generelt dei same elevane som står i faresona.

Tilbakemeldingane frå skulane viser at det så langt ikkje er teikn på at organisering og gjennomføring av opplæringa gjennom denne perioden fører til ein lågare gjennomføringsgrad for elevane. Viss dette skulle vise seg å stemme når gjennomføringsreslutata for skuleåret ligg fjøre, vil det ikkje vere behov for å planlegge for særleg auka kostnader gjennom at elevar må ta opp fag som følgje av koronapandemien.

Fylkesrådmannen si vurdering av noverande situasjon i dei mest utsette sektorane

I dette kapitlet vurderer fylkesrådmannen status i dei mest utsette bransjane, oppsummerer utfordringsbiletet og peiker på mogelege område kor det er sannsynleg at tiltak vil måtte setjast i verk.

Intensjonsavtalar/læreplassar

Fylkeskommunen brukar intensjonsavtalar som ein av indikatorane for tal læreplassar. Opphøveleg blei intensjonsavtalene for 2020 sette opp i februar månad. Tala viste då at både i sum og innanfor dei enkelte lærefaga såg 2020 ut for å bli eit år med bra balanse mellom søkarar til læreplassar og mogelegheitene for å få plass. Koronapandemien har endra denne situasjonen. I avsnitta under vurderer fylkesrådmannen status for dei ulike sektorane.

Bygg- og anlegg

Generelt er det årleg større etterspurnad etter lærlingar enn det er søkarar. Tømrarfaget skil seg litt ut frå dei andre byggfaga her. Dei fleste søker tømrarfaget, slik at tilbod og etterspurnad er betre balansert der enn i t.d. betongfaget. Det kan sjå ut som at bransjen nedjusterer planane for inntak i tømrarfaget. Bedriftene har hatt ein del permitteringar, og uttrykkjer også ei viss uro over den framtidige leveransesituasjonen. Store delar av innkjøpa blir gjort i utlandet, noko som har gitt ein sårbar situasjon no. Det er derfor bekymring for at leveransesituasjonen kan gi meir langsiktige, negative verknader.

Design og handverk

Frisørfaget utgjer det store lærefaget innanfor design og handverk. Søkartala til frisørfaget har gått nedover over fleire år, og det er derfor stor etterspurnad etter lærlingar i høve til kor mange som vil utdanne seg den vegen. Signala frå bedriftene er ikkje urovekkande så langt. Sjølv om bedriftene måtte stenge og gå til permitteringar, ser det ut for at bransjen har tru på framtida. Lærlingane er i stor grad framleis permitterte pga. smitterisikoen i bedriftene.

Elektrofag

Elektrobransjen har hatt og har mange permitterte lærlingar i Vestland. Dette blir forklart med ordresituasjon, smitterisiko i tenestebil, m.m. Signal frå bransjen er at mange bedrifter er avventande. Samstundes etterspør bransjen i nordfylket fleire lærlingar.

Helse- og oppvekstfag

I helsearbeidarfaget, ambulanséfaget og barne- og ungdomsarbeidarfaget er det lite truleg at koronasituasjonen vil gjere store, negative utslag. Samtidig justerer ein del private barnehagar ned planane sine for lærlinginntak pga. ny bemanningsnorm for barnehagane.

Naturbruk

Naturbruk er eit lite utdanningsprogram målt i tal på lærekontraktar. Bransjen har hatt enkelte permitterte lærlingar. Det er registrert ein liten nedgang i talet på intensjonsavtalar som følgje av koronapandemien.

Restaurant- og matfag

Så langt ser det ikkje ut som at bedriftene nedjusterer planane for lærlinginntak i særleg grad. Bransjen blei hardt råka av nedstenginga av samfunnet 12. mars, og har høge tal på permitterte. Samstundes er dette eit utdanningsprogram der søkartala har gått nedover over år, og det er mykje større etterspurnad etter lærlingar enn det er søkarar.

Teknikk og industriell produksjon

Innanfor dei lærefaga som har bakgrunn i vg2 industriteknologi er det bekymring og nedjusterte forventningar å spore. Mange av bedriftene innanfor desse faga er underleverandørar til oljeindustrien, som kan vere ei av forklaringane. Det er ein liknande tendens for brønnfaga.

Innan dei maritime faga (matrosfaget og motormannfaget) er biletet motsett. Bransjen etterspør fleire lærlingar enn det er tilgjengeleg.

Oppsummering av mogelege behov

På grunnlag av den innhenta informasjonen og fylkesrådmannen sine vurderingar av situasjonen i dei ulike fagområda, er det truleg at det vil vere behov for vg3 alternativ opplæring i skule i fleire programområde/lærefag:

- Lærefag ut frå vg2 industriteknologi
- Tømrarfaget
- Elektrikarfaget
- Landbruksmaskinmekanikar

I tillegg vil det mest truleg vere søkarar til fleire andre lærefag som ikkje får læreplass, men der søkartalet er så lågt at det vanskeleg let seg gjere å opprette eigne vg3-tilbod. Desse søkarane har rett til å fullføre opplæringa si, og her må ein sjå på løysingar med å samle fleire tilgrensande lærefag og samarbeid med bedrifter om opplæringa.

Dersom gjennomføring av fagprøver blir vesentleg forseinka, med konsekvensane at søkarane i år må vente, kan det vere naudsynt å sette i gang kortare kurs i samarbeid med opplæringskontor og bransjar. Slike tiltak kan avhjelpe ventesituasjonen og i tillegg gje dei betre føresetnader for å starte og fullføre læretida.

Konsekvensane av forventa forseinking vil vere at færre har fått læreplass per 1.september, samanlikna med i fjor. Likevel er det signal i innspela frå arbeidslivet som tyder på at fleire kan få læreplass utover hausten og vinteren. Det betyr at vg3 som alternativ til læreplass i ein del fag ikkje bør settast i gang så tidleg som tal søkarar til læreplass kan tilseie. Vg3-klassane blir også finansiert av tilskot til lærebedrift, og ein bør ikkje sette i gang eit større omfang vg3-klassar før læreplasssituasjonen er tydelegare avklart.

Ut frå endringar i situasjonen ut over våren og sommaren kan det likevel bli tydeleg at det vil vere eit klart behov for alternative vg3-klassar i nokre lærefag. På grunnlag av at dette kan bli sannsynleg, tilrår fylkesrådmannen at fylkesdirektøren får fullmakt til å sette i gang slike naudsynte klassar, innfor sektoren si økonomiske ramme.

Vg3 påbygging til generell studiekompetanse

I arbeidet med sak om justering av opplæringstilbodet for 2020/21 såg fylkesrådmannen allereie teikn som tyda på at koronapandemien ville gje store utfordringar for opplæring i bedrift, og tok med det omsyn til eit auka behov for vg3 påbygg til generell studiekompetanse.

Politisk vedtak om å ta ned kapasiteten på vg3 påbygging til generell studiekompetanse blei ikkje effektuert i sak PS 15/20 justering av opplæringstilbodet for 2020/21.

Vg2 i utlandet

Vestland fylkeskommune tilbyr elevar frå heile Vestland eit [kompetansegejevande vg2-tilbod i utlandet](#). Tilboda blir administrert av dei aktuelle skulane, som har ansvaret for oppfølging gjennom skuleåret.

Vestland fylkeskommune gir tilbod om følgjande utanlandsopphald (dei såkalla «hordalandsklassane»):

Skule	Trinn	Utdanningsprogram	Programområde
Amalie Skram vgs	vg2	Studiespesialisering	Realfag Språk, samfunnsfag og økonomi
Askøy vgs	vg2	Elektrofag	Automatisering Data og elektronikk Elenergi
Askøy vgs	vg2	Studiespesialisering	Realfag Språk, samfunnsfag og økonomi
Knarvik vgs	vg2	Studiespesialisering	Realfag Språk, samfunnsfag og økonomi
Kvam vgs	vg2	Studiespesialisering	Realfag Språk, samfunnsfag og økonomi
Voss gymnas	vg2	Studiespesialisering	Realfag Språk, samfunnsfag og økonomi

Det er totalt 77 primærøkarar til desse tilboda for skuleåret 2020/21. Ved ein gjennomgang av søkertala, har alle utanom seks elevar også søkt eit anna ordinært vg2-tilbod i VLFK.

Jamfør gjeldande lokal inntaks- og formidlingsforskrift, har elevane rett til eit vg2-tilbod på skulen dei går på vg1 på. Primærøkarane til utanlandstilbod vil få tilleggspoeng, på lik line med alle andre, som gjer at dei er sikra eit tilbod på vg2 skulen dei tek vg1 på. Dei seks søkarane som ikkje har søkt ein skule i VLFK blir direkte kontakta, så også dei vil vere sikra eit tilbod.

I tillegg til å kunne søke ovannemnde tilbod, kan elevane søke utanlandsopphald i regi av private/ideelle organisasjonar. Fylkesrådmannen har ikkje oversikt over kor mange søkarar dette dreier seg om, men historisk sett er det i underkant av 100 kvart år. Desse elevane søker også skuleplass anten i eit privat eller offentleg tilbod.

Fylkesrådmannen har gjennomført eit nytt prøveinntak for å kvalitetssikre at det er nok tilgjengelege plassar på dei skulane søkarane har rett til oppflytting frå vg1 til vg2 på. Kapasiteten i skulane er tilstrekkeleg, og det vil ikkje vere behov for å auke opp klassetalet på vg2 som følge av at elevane ikkje gjennomfører eit utanlandsopphald skuleåret 2020/21.

I ein normalsituasjon vil det i stor-Bergen vere ledig kapasitet for elevar på vg1 til å søke til og få plass på ein annan skule på vg2. I ein situasjon der ingen vel, eller blir forhindra frå, å reise til utlandet, vil elevplassane på vg2 vere fylte, og det vil vere lite rom for å byte skule frå vg1 til vg2.

Økonomi

Det er på noverande tidspunkt for tidleg å seie noko konkret om kva økonomiske konsekvensar koronapandemien kan gi. Fylkesrådmannen vil kome tilbake til mogelege konsekvensar gjennom sak i september 2020.

Vedtakskompetanse

Fylkesutvalet har vedtaksmynde

Vurderingar og verknader

Økonomi: Ingen verknader i denne saka. Mogelege økonomiske konsekvensar vil framkome i sak i september.

Klima: Ikkje relevant.

Folkehelse: Ikkje relevant i denne saka.

Regional planstrategi: Ikkje relevant.

Konklusjon

Fylkesrådmannen har fått signal som viser at fleire bransjar er usikre på kapasitet dei har for å halde på eller ta i mot lærlingar i den næraste tida. T.d. er oljeprisfallet nemnt som ein usikkerheitsfaktor som også kan påverke situasjonen i lengre tid.

Fylkesrådmannen vurderer at kunnskapsgrunnlaget ikkje er tydeleg nok til å tilrå å sette i verk konkrete tiltak på dette tidspunktet. Det er likevel tydeleg at dei største utfordringane vil vere knytt til opplæring i bedrift.

På grunnlag av den innhenta informasjonen og fylkesrådmannen sine vurderingar av situasjonen i dei ulike fagområda, er det truleg at det vil vere behov for vg3 alternativ opplæring i skule i fleire programområde/lærefag:

- Lærefag ut frå vg2 industrideknologi
- Tømrarfaget
- Elektrikarfaget
- Landbruksmaskinmekanikar

Per 05.05.2020 er det formidla 611 søkarar i Vestland. Tilsvarende var det den 08.05.2019 formidla 705 i Hordaland og den 15.05. 2019 339 formidla i Sogn og Fjordane. Totalt er det 433 færre formidla ungdommar til læreplass i Vestland i år enn i mai 2019. At talet på formidla søkarar har gått ned viser at formidlinga går seinare, og kan vere ein indikasjon på at færre totalt sett blir formidla til læreplass.

Det er signal i innspela frå arbeidslivet som tyder på at fleire kan få læreplass utover hausten og vinteren. Det betyr at vg3 som alternativ til læreplass i ein del fag ikkje bør settast i gang så tidleg som tal søkarar til læreplass kan tilseie.

Ut frå endringar i situasjonen ut over våren og sommaren kan det likevel bli tydeleg at det vil vere eit klart behov for alternative vg3-klassar i nokre lærefag. På grunnlag av at dette kan bli sannsynleg, tilrå fylkesrådmannen at fylkesdirektøren får fullmakt til å sette i gang slike naudsynte klassar, innafør sektoren si økonomiske ramme.

Fylkesrådmannen vil kome tilbake med ny sak i september når biletet vil vere meir tydeleg om kva konkrete tiltak det vil vere behov for å sette i verk.